

освіти, які друкувалися в «Инженере», «Киевлянин», «Записках Киевского отделения Императорского Технического Общества», а також в технічних журналах Відня, Берліна.

Тв.: Электрические контрольные приборы для железных дорог. — Киев, 1886: Уравнительные приборы на железнодорожных мостах. — Киев, 1889: Дома рабочих в Американских городах. — Киев, 1894: Городские железные дороги, их современное значение и будущность. — Киев, 1895: Киевский Политехнический Институт Императора Александра II. Краткий очерк его возникновения. — Киев, 1898: XIX век — век железных дорог. Вступительная лекция в курс сооружения и содержания железных дорог, читаемая для служащих Юго-Западной железной дороги. — Киев, 1901: Краткий очерк развития канализации Киева. — Киев, 1901.

Лит.: Абрагамсон Артур Аолофович / С. А. Венгеров. // Критико-биографический словарь русских писателей и ученых. Т. VI. СПб., 1904. — С. 302–304; Кальницкий М. «Инженер в квадрате», который построил киевский фуникюлер // Киевские ведомости. — 1995. — 20 мая. — С. 15; Константинов В. А. А. Абрагамсон, один з авторів першого Статуту КПІ // Київський політехнік. — 2000. — 20 квітня. — С. 3; Константинов В., Брамський К. Київському фунікулеру — 95 років // Янус. Нерухомість. Всеукраїнський інформаційний бюллетень. —

2000. — № 10. — С. 13–14.

В. О. Константинов

АЛДАНОВ Марк Олександрович (анаграма справжнього прізвища — Ландав; 07.11.1886. Київ–25.02.1957. Ніппа, Франція) — письменник.

Народився в Києві в заможній єврейській сім'ї. У 1904 закінчив Київську класичну гімназію. В Університеті св. Володимира одночасно навчався на двох факультетах: правовому та фізико-математичному (відділення хімії). В рік закінчення університету (1910) дебютував як науковець: його праця з хімії була опублікована окремою брошурою в «Університетских известиях». У 1910–1915 Алданов продовжив навчання в Школі суспільних наук в Парижі. Коло його інтересів зосередилося на літературознавстві. У 1915 опублікував книгу «Толстой и Роллан» (т. 1); рукопис другого тому втрачено в 1918.

З початком Першої світової війни Алданов повернувся кривим шляхом до Росії, побувавши в трьох державах Антанти та двох нейтральних країнах. У Петрограді Алданов брав участь в роботі засобів захисту цивільного населення від хімічної зброї. В подальшому Алданов ще не раз повертався до хімії. У 1937 видано його роботу «Актинохимия». 1951 — «К возможности новых концепций в химии».

Алданов входив до Партії народних соціалістів. Був знайомий з ветеранами народницького руху В. Фігнер, Г. Лопатиним, М. Чай-

МАТЕРІАЛИ ДО УКРАЇНСЬКОГО БІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА

ковським, а також з лідерами головних політичних партій передреволюційної Росії, зокрема, з П. Мілюковим.

Жовтневу революцію Алданов не сприйняв. 1918 вийшла його публіцистична праця «Армагедон». Іронічні співставлення політичних ситуацій минулого і сучасного, паралелі між революціонерами і парями були сприйняті як крамола і тираж був вилучений. З того часу головною темою творчості Алданова стає революція в всіх її проявах — від загальнонародної до змовницької, від бунту до двірцевого перевороту. Несприйняття Алдановим більшовизму було обумовлено також переконанням в тому, що заколоти, подібні жовтневому, не є історично неминучими. Крізь всі свої твори він проводив думку, що історією керує випадок. Історію державної влади він називав випадковою зміною одних видів сарани іншими.

Пізніше, на еміграції, Алданов видав книги «Ленин» (Париж, 1919), «Две революции: революция французская и революция русская» (Париж, 1921) і «Огонь и дым» (Париж, 1922), в яких виклав своє ставлення до Леніна, яке залишалось незмінним. 1957 він писав: «...Я его ненавижу, как ненавижу всю жизнь... Того же, что он был выдающийся человек, никогда не отрицал».

У 1918 Алданов, разом із першим головою Тимчасового уряду Г. Львовим, виїхав до Одеси. Як секретар делегації Союзу відродження Росії вів восени 1918 переговори в столицях західно єв-

ропейських держав про військову та фінансову допомогу в боротьбі проти більшовиків. У березні 1919 емігрував до Франції і в квітні прибув до Парижа, де головним чином займався публіцистикою, співпрацював з журналом «Современные записки», пробував себе в видавничій справі. З 1922 по 1924 жив і працював в Берліні, де одружився зі своєю двоюрідною сестрою Т. Зайцевою. З 1924 і до Другої світової війни знову жив в Парижі.

Головною справою життя Алданова став цикл з 16 історичних романів, повістей і «філософських казок», які охоплюють майже 200 років російської і світової історії від Катерини II і до смерті Сталіна. Саме історичний жанр відповідав особистості Алданова — вченого, аналітика. Особливе місце в його творчості займали портрети сучасних політичних діячів (Черчіля, Клемансо, Ллойд-Джорджа, Блюма, Пілсудського, Ганді та ін.). Він написав історико-біографічні нариси з епохи декабризму, портрети діячів більшовизму (Сталін, Зінов'єв, Троцький, Махно та ін.), в яких до найменших подробиць достеменно, повідомляв читачеві багато цікавого, забутого матеріалу, відомого тільки фахівцям. Російський історик О. О. Кізеветтер в рецензії на роман «Чертов мост» підкреслював, що під кожною картиною і кожним історичним силуетом, написаним Алдановим, можна сміливо поставити — «с подлинным верно». Наприкінці 20-х—початку 30-х рр. ХХ ст. деякі письменники-емігранти

поверталися до СРСР. Для Аллана цей шлях було закрито.

З початком Другої світової війни і окупацією Франції гітлерівцями, Алланов емігрував до США, де в Нью-Йорку продовжив літературну і публіцистичну діяльність, став одним із засновників «Нового журналу», який існує дотепер.

Тема України, особливо старого Києва, який Алланов дуже любив, знайшла відображення в цілому ряді його творів. Єврейська тематика в нього майже завжди епізодична. У своїх листах він підкреслював, що ніколи не був сіоністом, що він ліберал, європеець, єврей.

Алланов був знайомий і підтримував дружні стосунки з багатьма відомими письменниками, музикантами, вченими того часу, особливо з І. Буніним. Останній висував його на Нобелівську премію в галузі літератури.

1947 Алланов знову повернувся до Франції і оселився в Нішці. У липні 1956 брав участь в XXVIII конгресі Міжнародного Пен-клубу в Лондоні. Раптово помер через чотири місяці після святкування свого 70-ти річчя. Похований в Нішці.

Твори Алланова перекладені 24 мовами світу, в колишньому СРСР його ім'я почали згадувати наприкінці 80-х рр. ХХ ст., коли на сторінках часописів було опубліковано низку його історичних романів.

Тв.: Собр. соч. в 6-ти тт. — М., 1991: Повесть о смерти. — М., 1991.

Лит.: Краткая еврейская эн-

циклопедия. — Иерусалим: Катар. 1976. — Т. 1. — С. 74: Русское зарубежье. Золотая книга Эмиграции. Первая треть XX века: Энциклопедический биографический словарь. — М.: Российская политическая энциклопедия. 1997. — С. 18–21: Всемирный биографический энциклопедический словарь. — М., 1998. — С. 17; Ларин С. Книги Алланова будут читать... // Новый мир. 1989. — № 4. — С. 252–256.

Ю. І. Зінченко

БЕНЗЯ Петро Андрійович (9.06.1883, с. Дроздовщина Чернігівської губ.—після травня 1921) — громадський діяч.

Народився в селянській родині. Закінчив початкове народне училище. 1903–05 належав до партії есерів, з 1905 — соціал-демократ. 1907 засуджений за належність до військово-революційної організації, втік з-під суду, жив в німецькомовних країнах. У березні 1918 повернувся з еміграції до Києва, став членом УСДРП. З листопада 1918 по січень 1919 відряджений В. Винниченком до Західної Європи (Німеччина, Австрія, Чехія) для інформування соціалістичних партій тих країн про ситуацію в Україні, антигетьманське повстання. Співпрацював в «Робітничій газеті» (Київ, орган УСДРП), був редактором Українського телеграфного агентства. З розколом УСДРП «співчував» незалежникам, співпрацював в їхній газеті «Червоний стяг». Після зайняття Києва денікінцями «пішки дістався» Кам'ян-